

Archetype

Αποχωρισμός

Μανώλης Οικονόμου - 04/07/2018

Το τελευταίο αντίο με φόντο την Ομόνοια

-Πρέπει να φύγεις;

-Φεύγω.

-Γιατί φεύγεις;

-Πρέπει να φύγω.

Το βλέμμα του σταμάτησε στο βάθος της φωτισμένης στοάς, στη μαύρη τρύπα της Ομόνοιας, εκεί που τελείωναν τα φώτα νεοφωτισμένων καταστημάτων της. Η σκιά της γυναικείας σιλουέτας περπατούσε γοργά προς την πλατεία, λουσμένη στα εκτυφλωτικά φώτα μέχρι τη στιγμή που έγινε ένα με το σκοτάδι.

Εκείνος παρέμενε ακίνητος, με μόνη σκέψη να κινείται στο μυαλό του τα τελευταία της λόγια, «πρέπει να φύγω».

(Φωτογραφία Οικονόμου Μανώλης)

Το βήμα του ήταν αργό αλλά σταθερό, οι τελευταίοι πελάτες που έβγαιναν από το Μινιόν τον προσπερνούσαν βιαστικά για να προλάβουν τον τελευταίο συρμό στον υπόγειο σταθμό της πλατείας. Περνώντας τη διάβαση έριξε μερικές κλεφτές ματιές στο μεγάλο μεταλλικό γλυπτό, το «Πεντάκυκλο», της πλατείας που διψάει για νερό, όπως και το σκυλί που πέρασε μαζί του τον δρόμο -λίγο νερό σε μια πόλη που διάλεξε την ελιά. Τα σταθερά του βήματα τον έφεραν μπροστά στο παλιό ξενοδοχείο Μπάγκειον στη συμβολή της Αθηνάς με την Ομόνοια. Ο κόσμος λιγοστός, λιγότερος από τα αυτοκίνητα που κάνουν τον γύρω της πλατείας. Στην άκρη του πεζοδρομίου, δίπλα στο περίπτερο με τα περιοδικά για ενήλικες και φόντο τη διαφήμιση με το σχόλιο «το κάπνισμα βλάπτει», άναψε το τσιγάρο του. Τα τελευταία της λόγια «πρέπει να φύγω» ακόμα τριγυρνάνε στη σκέψη του κοιτώντας ψηλά τον ουρανό και τα κτίρια της πλατείας. Εκεί, στα παράθυρα του Μπάγκειον, διακρίνει μια γερασμένη φιγούρα που το βλέμμα της είναι καρφωμένο στην Ομόνοια.

Τα φαγωμένα μαρμάρινα σκαλοπάτια έχουν να διηγηθούν πολλά, την ίδια στιγμή που ο καθρέφτης στο πλατύσκαλο αντανακλά μαζί με τη δική του μορφή τις καλοντυμένες φιγούρες που ανεβαίνουν ευδιάθετες στην αίθουσα χορού του ορόφου. Περνώντας μπροστά από την αίθουσα, τα φώτα της πόλης υποφωτίζουν τον ρινόκερο στο βάθος της αίθουσας. Ο διάδρομος που οδηγεί στα δωμάτια ήταν σκοτεινός, λίγο φως από τις πόρτες τους φώτιζε το δάπεδο παραπέμποντας στα χιλιομετρικά όρια των εθνικών οδών. Στο δωμάτιο στο τέλος του διαδρόμου διακρίνεται η σκιά της γερασμένης φιγούρας στο παράθυρο. Φτάνοντας, της προσφέρει τσιγάρο και η φλόγα από το σπίρτο σβήνει βρίσκοντας και τους δύο να συνεχίζουν να κοιτούν την πλατεία.

Παρατηρούν τους εργάτες που με μεγάλη προσοχή τοποθετούν τα κυματιστά πλακίδια της κυκλικής πλατείας που διαμορφώνεται, την ίδια στιγμή που γίνονται και οι πρώτες δοκιμές στους πίδακες νερού. Από την άλλη πλευρά εργάτες τοποθετούν χλοοτάπητα μέχρι να συναντηθούν με τα πλακίδια.[1]

(Παραχώρηση εικόνας Ίδρυμα Ζογγολόπουλου)

Το βλέμμα τους διασπάστηκε από τη φασαρία μιας μερίδας πολιτών που έμπαιναν στην πλατεία από την οδό Πειραιώς, κρατώντας στα χέρια τους φτυάρια, αξίνες και καδρόνια. Μόλις έφτασαν στην πλατεία, κατευθύνθηκαν στο μεγάλο σιντριβάνι και επιτέθηκαν στον Ποσειδώνα που προσπαθούσε να βγει στην επιφάνεια και να πάρει τη θέση του ανάμεσα στους πίδακες. Τον χτυπούσαν βάνουσα και τον εμπόδιζαν, όσο και να προσπαθούσε τελικά δεν τα κατάφερε, και λαβωμένος από τα χτυπήματα σωματικά και συναισθηματικά

χάθηκε στον πυθμένα του συντριβανιού.

Τα επιφωνήματα του πλήθους σταμάτησε ένας εκκωφαντικός θόρυβος που έσπασε την κάποια ηρεμία της νύχτας. Ξαφνικά, η όψη μιας μεγάλης νταλίκας έκανε την εμφάνισή της στην οδό Πανεπιστημίου, στην καρότσα της οποίας διακρίνεται μια σκεπασμένη με σκούρο γκρι ύφασμα φιγούρα σε κίνηση. Το φορτηγό κλείνει την πλατεία στη συμβολή με την 3η Σεπτεμβρίου, δίπλα στις σκαλωσιές που μετατρέπουν το παλιό ξενοδοχείο σε μεγάλο εμπορικό κέντρο.

Το νερό στο συντριβάνι έχει σταματήσει και οι τελευταίες σταγόνες εξατμίζονται στη ζεστή βραδινή ατμόσφαιρα της πλατείας. Ο γερανός μεταφέρει με προσοχή τη σκεπασμένη φιγούρα και την τοποθετεί στο κέντρο του συντριβανιού μαζί με τους νέους φοίνικες. Στο απέναντι πεζοδρόμιο, μπροστά από τον πίνακα του Τσαρούχη με το ΝΕΟΝ, έχουν μαζευτεί οι επίσημοι για τα αποκαλυπτήρια. Με τη σταδιακή εμφάνιση της γυάλινης φιγούρας του «Δρομέα», ακούγεται στα μεγάφωνα μια φωνή «όλοι μάς λένε ότι τα κάναμε γυαλιά καρφιά, εμείς με τα σπασμένα γυαλιά φτιάχναμε τον Δρομέα»[2]. Η μορφή του Δρομέα ενόχλησε όσο και αυτή του Ποσειδώνα αλλά τελικά είχε καλύτερο μέσον στον δήμο και κατάφερε να μείνει στη θέση του. Έτσι, το πλήθος αποχώρησε από την πλατεία σκυμμένο πάνω στο κινητό του, γράφοντας στα social media εναντίον του γλυπτού.

(Παραχώρηση εικόνας Ίδρυμα Ζογγολόπουλου)

Οι δύο παλιές ξύλινες καρέκλες που βρισκόντουσαν στο δωμάτιο λειτούργησαν λυτρωτικά για τη θεά στην πλατεία και τα γεγονότα αυτής.

-Ποτέ δεν αγάπησαν το έργο μου και είναι κρίμα. Δυστυχώς δεν είμαστε έτοιμοι για κάτι το διαφορετικό στη δημόσια τέχνη αυτής της πόλης, αυτής της χώρας, πέρα από τα συνηθισμένα.

-Πρέπει να φύγω.

Σταδιακά, οι φίλοι του δρομέα στην Αθήνα άρχισαν να χάνονται, και έτσι, με αφορμή τον ερχομό τού μετροπόντικα και των άλλων μεγάλων έργων, άφησε τη θέση του τρέχοντα προς την 3η Σεπτεμβρίου, αφήνοντας μια πλατεία έρημη και εγκαταλελειμμένη, με κάποιους περίεργους τύπους να ξηλώνουν τους εναπομείναντες χαλασμένους πίδακες για ανακύκλωση και τα χρωματιστά πλακίδια να φορτώνονται σε φορτηγό για τα παλαιοπωλεία της Ιεράς οδού.[3]

Οι εργασίες στην πλατεία άρχισαν ξανά και υπάρχει η αίσθηση ενός διαρκούς εργοταξίου, με τη σκόνη να φτάνει μέχρι και το παράθυρο του Μπάγκειον, κι εκείνοι ασυναίσθητα έκαναν την ίδια κίνηση και έκλεισαν το ξύλινο παράθυρο. Συνεχίζουν να παρατηρούν την πλατεία μέσα από το κλειστό παράθυρο, τώρα μοιάζει διαφορετική μέσα από το σπασμένο τζάμι.

Η ρυθμική, κυκλική κίνηση των αυτοκινήτων στην πλατεία σταδιακά σταματάει, αρχιτέκτονες και τοπογράφοι μετρούν και συζητούν στην αρχή της οδού Σταδίου για την πλατεία και για τον νέο ρυθμό αυτής. Αλλάζει ο ρυθμός της και έρχεται η αρρυθμία, την ίδια στιγμή που από το έδαφος αναδιπλώνονται σαν πτερύγια δεινοσαύρου οι κερκίδες με θέα προς την Ακρόπολη, δημιουργώντας ένα τείχος προς την αντίθετη πλευρά.

Έχει αρχίζει να χαράζει, βγήκαν μαζί από το δωμάτιο και ξεκίνησαν να κατεβαίνουν τα παλιά σκαλοπάτια, και βγαίνοντας στην πλατεία, κάτω από το γλυπτό με τους μεταλλικούς κύκλους, που δεν δούλεψε ποτέ, οι δρόμοι τους χώρισαν.[4]

-Το νερό είναι το αίμα του γλυπτού,
σκέφτηκε, και ξεκίνησε με τα βαριά από τα χρόνια βήματα να φτάσει στο εργαστήριό του στο Ψυχικό.

Η πλατεία έχει καταληφθεί από φορτηγά μεταφορών, τα οποία με τις σκάλες και τα αναβατόρια, σαν σκάλες προς τον ουρανό, αδειάζουν τα περισσότερα κτίρια της πλατείας, με τον κόσμο να περνάει από κάτω τους και να κατευθύνεται στην εκκλησία του Αγίου Κωνσταντίνου, που φοράει λιβάτσες και γαλότσες εργατών.

Η σκιά της αντρικής φιγούρας ανεβαίνει την οδό Σταδίου με τα άδεια της μαγαζιά και την ερημιά, αφήνοντας πίσω της τη μαύρη τρύπα της πλατείας Ομονοίας, που χανόταν στο πρώτο φως της μέρας.

-Πρέπει να φύγω,
σκέφτηκε και συνέχισε τον δρόμο του.

Πρώτη δημοσίευση: Ιστότοπος Kaboom, <https://kaboomzine.gr>, Αύγουστος 2017.

Ευχαριστίες στο ίδρυμα Ζογγολόπουλου για την παραχώρηση σημαντικού φωτογραφικού και ιστορικού πληροφοριακού υλικού.

Εισαγωγική εικόνα Οικονόμου Μανώλης

Παραπομπές

[1] Το 1958, και μετά από αρχιτεκτονικό διαγωνισμό, η μελέτη του Ζογγολόπουλου σε συνεργασία με τον Κώστα Μπίτσιο απέσπασε το 1ο και 3ο βραβείο και ξεκίνησε να κατασκευάζεται. Η σύνθεση περιελάμβανε έναν εξωτερικό κύκλο, ο οποίος περιέκλεισε ένα μικρό ισοσκελές εξάγωνο, μέσα στο οποίο βρισκόταν ένα ισοσκελές πεντάγωνο. Στο πεντάγωνο αυτό ήταν τοποθετημένη μια υδάτινη γλυπτική, αποτελούμενη από πίδακες που σχημάτιζαν ένα υδάτινο διαγώνιο τόξο που προσέκρουε σε έναν υδάτινο τοίχο, και από μια υδάτινη κολώνα ύψους 18.00 μέτρων.

Στον αντίποδα αυτής της κολώνας, η γλυπτική σύνθεση προέβλεπε την τοποθέτηση ενός γλυπτού με τίτλο «Ποσειδώνας».

Η αρχική μελέτη προέβλεπε στον εξωτερικό χώρο μια σύνθεση από χρωματιστά βότσαλα, η οποία ωστόσο δεν πραγματοποιήθηκε και αντικαταστάθηκε από γκαζόν. Τα εγκαίνια της πλατείας έγιναν το 1960.

[2] Λόγια του Μιλτιάδη Έβερτ, δημάρχου Αθηναίων, κατά τα εγκαίνια του γλυπτού.

Το 1988, με πρωτοβουλία του Δήμου Αθηναίων, τοποθέτησε στο κέντρο του σιντριβανιού το γλυπτό του Κώστα Βαρώτσου με τίτλο «Δρομέας», τοποθετώντας περιμετρικά του και φοίνικες.

[3] Τη δεκαετία του '90, και με την έναρξη των εργασιών του μετρό της Αθήνας, αποσύρθηκε από την πλατεία ο Δρομέας και μεταφέρθηκε στα Ιλίσια σε νησίδα της οδού Β. Σοφίας. Ο προγραμματισμός προέβλεπε την επιστροφή του στην Ομόνοια μετά το τέλος των εργασιών, επειδή όμως η πλατεία ανήκει διοικητικά στο ΥΠΕΧΩΔΕ, δεν έλαβαν υπόψη τους την απόφαση του δήμου και προκηρύχθηκε νέος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός το 2001.

[4] Το «Πεντάκυκλο» αγοράστηκε από την ΕΑΧΑ το 2001 για να τοποθετηθεί στην εκτεταμένη ανάπλαση της πλατείας, που περιελάμβανε τα πεζοδρόμια, τις προσόψεις και την αλλαγή της ροής των αυτοκινητών. Το συνολικό κόστος ήταν 2.170.000 ευρώ, με το 1.500.000 να αφορά την ανάπλαση της πλατείας. Το «Πεντάκυκλο» είναι κατασκευασμένο από ανοξείδωτο ατσάλι, και κύριο στοιχείο του είναι η χρήση του νερού. Αρχικά το έργο τοποθετήθηκε μισό, και μετά από αρκετό διάστημα ολοκληρώθηκε η κατασκευή του αλλά δε λειτούργησε ποτέ, με εξαίρεση το διάστημα από το τέλος του 2008 έως τις αρχές του 2009.